

DOI: 10.18372/2415-8151.19.14371  
УДК 711.4:72.01:719 (045)

**Пламеницька Ольга Анатоліївна<sup>1</sup>**,  
кандидат архітектури, професор,  
Національний авіаційний університет, Київ, Україна  
E-mail: plame@i.ua

**Гнатюк Лілія Романівна<sup>2</sup>**  
Національний авіаційний університет, Україна  
E-mail: gnatyuk.liliya@gmail.com

**Гуменюк Ія Ігорівна<sup>3</sup>**,  
Національний авіаційний університет, Київ, Україна  
E-mail: iiagumeniuk22@gmail.com

## МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РЕВІТАЛІЗАЦІЇ ТА РЕНОВАЦІЇ ІСТОРИЧНИХ БУДІВЕЛЬ (АНАЛІЗ ДОСВІДУ)

*Анотація:* У статті аналізуються поняття «ревіталізація» та «реновація» в контексті збереження історичних будівель і пам'яток архітектури. Констатується відсутність фахових нормативів та поняттєва розмитість термінів «ревіталізація» та «реновація» внаслідок невизначеності їх методичних засад. Цими ж причинами пояснюється синонімічне використання паралельних термінів (реабілітація, регенерація, ревалоризація, реституція), сутність яких є розмитою. Причиною цього явища є пошук можливостей осучаснення об'єктів спадщини і пристосування їх до суспільних потреб шляхом розширення спектру фахових методик, які би передбачали застосування до деградованих пам'яток архітектури дії ширшого спектру, ніж вимагає реставрація і формували методичні підходи до такого виду робіт.

Системні теоретичні дослідження з цього предмету відсутні. Окремі праці теж не дають відповіді на поставлене питання. Відтак розглядається практичний досвід робіт з ревіталізації та реновації у Польщі (Мануфактура в Лодзі), Франції (музей Орсе в Парижі), Голландії (Національний музей в Амстердамі), Німеччині (Новий музей в Берліні, музей Моріцбург у Галле, дієцезіальний музей у Кьольні), Іспанії (Кайша Форум у Мадриді), який демонструє споріднені підходи, а іноді спірні концепції. Розглянуті об'єкти належать до тих, що позитивно сприйняті суспільством. Їх споріднює монофункція (музеї), яка дозволила застосувати єдиний концептуальний принцип для ревіталізації (реновації) об'єктів. Переконливість їх образу значною мірою зумовлена високою якістю сучасних матеріалів і виконанням робіт на найвищому технологічному рівні. Акцентується необхідність наукового аналізу ширшого кола типологічно різних об'єктів з метою професійної рефлексії, узагальнення методичних підходів та вироблення законодавчих принципів.

*Ключові слова:* ревіталізація, реновація, історичні будівлі, пам'ятки.

---

<sup>1</sup> © Пламеницька О.А.

<sup>2</sup> © Гнатюк Л.Р.

<sup>3</sup> © Гуменюк І.І.

**Постановка проблеми.** Архітектурна спадщина є невід'ємною складовою сучасного середовища наших міст. Вона є не лише містоформуючим чинником, але водночас виконує важливі функції естетизації середовища і наповнення його духовним змістом. Вона також є важливим складовим елементом функціональної програми сучасного міста. Історична будівля, яка не використовується, поступово деградує з технічного боку; це призводить до її фізичної руйнації. З іншої сторони, невласливе використання історичної будівлі, несумісне з її естетичною функцією і матеріально-технічною структурою, також призводить до фізичної деградації. Відтак є дуже важливим вибір оптимальної функції, яка дозволить максимально повно, в науково-пізнавальному аспекті, розкрити естетичні та історичні якості будівлі, вписати її в сучасний архітектурно-містобудівний контекст та функціональну програму міста, зробити її суспільно важливою та цікавою – такою, що збагачуватиме історичне середовище. Досвід свідчить, що на цьому шляху існує багато позитивних напрацювань, але і відверті невдачі й прорахунки, які потребують аналізу і осмислення.

**Теоретична база.** Коректність будь-якого аналізу ґрунтується на визначенні поняттєвого апарату а, отже, – того змісту, який вкладається в предмет аналізу. У професійних колах для характеристики методів роботи з відновленням втрачених якостей історичного середовища та історичних об'єктів використовують кілька термінів, запозичених з суміжних наук: *ревіталізація* (з медицини), *реабілітація* (з медицини та юриспруденції), *регенерація* (з біології), *ревалоризація* (з фінансової справи),

*реновація* (з економіки), *реституція* (з юриспруденції). Усі вони уособлюють набір змістів, які часто взаємно «перекриваються», а відтак стирається принципова різниця між ними. Навіть фахівці часто використовують ці терміни як синоніми, а іноді замінюють їх словами «відновлення» чи «відтворення». Зрештою, загальновідомо, що питання дефініцій – це питання суспільної домовленості щодо їх змісту. У разі, коли всі чітко розуміють, який набір характеристик і дій вкладається в той чи інший термін, настає ясність.

Причина, з якої на практиці має місце така змістовна невизначеність, дуже проста і зрозуміла: адже історичні об'єкти в більшості своїй є об'єктами культурної спадщини чи пам'ятками культурної спадщини (об'єктами культурної спадщини, що перебувають на державному обліку), щодо яких законодавство чітко регламентує певний нормативно визначений набір дій. Це, передусім, реставрація.

Поняття *реставрація* у Законі про охорону культурної спадщини (ст. 1) має чітко визначений науковий зміст: «сукупність науково обґрунтованих заходів щодо укріплення (консервації) фізичного стану, розкриття найбільш характерних ознак, відновлення втрачених або пошкоджених елементів об'єктів культурної спадщини із забезпеченням збереження їх автентичності». Основну проблему в цьому визначенні закладено в слові *автентичність*, збереження якої регламентує Закон про охорону культурної спадщини (ст. 1, 2, 24). Зміст цього поняття визначено у ДБН А.2.2-14-2016 «Склад та зміст науково-проектної документації на реставрацію пам'яток архітектури та містобудуван-

ня», згідно з яким автентичність – це «властивість об'єкта культурної спадщини, що характеризується збереженістю його первісної матеріально-технічної структури, форми та вигляду, ролі у навколишньому середовищі, що дозволяють розглядати його як історичне свідчення попередньої діяльності людини та твір мистецтва».

Аналізуючи зміст цього визначення, можна дійти висновку, що збереження автентичності об'єкта передбачає збереження його «первісної матеріально-технічної структури, форми та вигляду», а це виключає архітектурні зміни об'єкту, нерідко заводячи в тупик проєктувальників. Водночас вимога щодо збереження «ролі об'єктів у навколишньому середовищі» за умови де-факто значних змін середовища навколо самих об'єктів (перебудов, втрат, реконструкцій), що вже відбулися в оточенні більшості об'єктів, втрачає ясність і чіткий зміст. Нарешті, вимога, згідно якої об'єкт повинен розглядатися як «твір мистецтва», означає його незмінність. Приміром, внесення змін (крім наукової реставрації) у твори мистецтва великих художників, поставлять під сумнів їх приналежність до творів цих художників і, певною мірою, до визнаних їх творів мистецтва. Законодавство ці питання обходить і не роз'яснює.

Отже, як бачимо, жорсткі вимоги щодо роботи з історичними архітектурними об'єктами виключно методом реставрації наштовхуються на низку змістовних суперечностей. Відтак, суспільство шукає обхідні шляхи для легітимізації дій ширшого спектру, ніж реставрація, по відношенню до об'єктів минулого. Мета суспільства є зрозумілою: об'єкт, який не використовується, вми-

рає. Потреба включення історичних об'єктів у сучасне середовище є об'єктивною потребою суспільства, яке шукає засоби для реалізації в цілому шляхетної мети: зберегти об'єкти шляхом їх адаптації до сучасних суспільних потреб без значних втрат для їх культурної цінності. У Законі про охорону культурної спадщини, крім визначення «реставрація», даються дефініції інших термінів (ст. 1), які характеризують роботи розширеного спектру: це реабілітація та пристосування.

Реабілітація – сукупність науково обґрунтованих заходів щодо відновлення культурних та функціональних властивостей об'єктів культурної спадщини. Цей термін характеризує роботи переважно стосовно об'єктів архітектури. Цих самих об'єктів стосується і напрямок «пристосування», що становить «сукупність науково-дослідних, проєктних, вишукувальних і виробничих робіт щодо створення умов для сучасного використання об'єкта культурної спадщини без зміни притаманних йому властивостей, які є предметом охорони об'єкта культурної спадщини, в тому числі реставрація елементів, які становлять історико-культурну цінність».

Зауважимо, що новацією цього визначення є застосування робіт з «реставрації» не до всього об'єкту, а лише до його частини – «елементів, які становлять історико-культурну цінність». Також вводиться нове поняття – «предмет охорони», яке в законі трактується як «характерна властивість об'єкта культурної спадщини, що становить його історико-культурну цінність, на підставі якої цей об'єкт визнається пам'яткою».

Отже, для архітектурних об'єктів межа припустимого і неприйняттого є

вельми розпливчастою, і законодавство не дає чітких параметрів їх «розведення», залишаючи цей вибір фахівцям.

Для об'єктів містобудівного характеру Державні будівельні норми пропонують інший напрямок робіт – «регенерацію», що визначається як «сукупність науково-обґрунтованих заходів щодо пам'яток містобудування, спрямованих на реставрацію та пристосування локальних об'єктів, відновлення елементів благоустрою, ландшафтів, розпланувально-просторової структури з метою збереження композиційної цілісності історичних населених місць, комплексів або ансамблів». Заради об'єктивності зазначимо, що в Законі про охорону культурної спадщини цей вид робіт відсутній. Аналізуючи зміст цього визначення, можна поставити питання щодо правомірності «відновлення» елементів благоустрою (якого і на який період?), якщо власне проектування благоустрою і є зазвичай одною з цілей регенерації. І в цьому визначенні так чи інакше основний спектр фахових дій зводиться до «реставрації», «пристосування», «відновлення». Коло замикається.

Короткий теоретичний огляд базових понять, що характеризують роботу з об'єктами історичного середовища та їх включення в сучасний архітектурно-містобудівний контекст, свідчить, що поняттєвий апарат є недоопрацьованим і потребує суттєвих коректив і уточнень.

Відчуваючи це, фахова спільнота намагається розширити спектр професійних дій щодо історичних об'єктів, пропонуючи низку альтернативних дефініцій, які у разі акцептування як прийнятні й несуперечливі по відношенню до вимог законодавства, застосовуватимуться щодо об'єктів культурної спад-

щини з метою їх «оживлення» і включення у сучасне середовище. Саме з таких міркувань сформувався один з підходів, що отримав назву «ревіталізація» (дослівно – оживлення). У Законі про охорону культурної спадщини цей термін відсутній. Водночас практика свідчить, що роботи, кваліфіковані як «ревіталізація», мають місце в професійній діяльності і що у фаховому середовищі відбувається їх певна рефлексія, яка, однак, ще не набула форми наукового критичного аналізу. Певна плутанина дефініцій, яку спостерігаємо в публікаціях, відбувається через підсвідомий пошук такого методичного напрямку робіт, який би виправдав наміри щодо змін об'єктів в процесі їх пристосування до сучасних потреб, не входячи в жорстке протистояння з наукою, а в площині охорони пам'яток – з законодавством. Іншими словами, дослідники розмірковують над питанням: де знаходиться межа припустимих змін, які можна вносити до матеріальної структури об'єкту, не порушуючи базових засад його «історичності». Є очевидним, що об'єкти різних типів мають відмінні характеристики, що визначають їх архітектурну сутність: відповідно, щодо різних типів об'єктів мають застосовуватися різні підходи. Відтак, доцільно розглядати певні типи об'єктів в якості *об'єкту* дослідження, *предметом* якого є критичний аналіз теоретичної бази та наявного досвіду і можливість їх переведення до розряду професійної норми.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій:** На сьогодні можемо констатувати, що аналітична база предмету дослідження є вкрай сучасною. Праці дослідників, присвячені зазначеному питанню, можна поділити на кілька категорій.

До першої можна віднести теоретичні розробки, присвячені ревіталізації як науково-практичного ресурсу для збереження об'єктів культурної спадщини. Коло цих робіт в Україні є доволі обмеженим. У працях О. Рибчинського [4, 5, 6, 7] аналізується переважно містобудівний аспект ревіталізації, теоретична база якої представлена дослідником на прикладі історичних осередків Польщі та Великої Британії. На жаль, в роботі не відображено важливий документ, прийнятий в Польщі в 2015 р. – Закон про ревіталізацію [20], в якому, як відзначається іншими авторами, проігноровано питання охорони пам'яток [20].

Бернацька І., Брух О., Погорецький М. вважають, що ревіталізація визначає наступні дії: економічні, технічні та соціальні, які орієнтовані на відновлення традиційності та досягнення розвитку певної ділянки історичного міста. Вони виділяють чотири види ревіталізації: просторову, соціальну, культурну та економічну, відзначаючи, що залучення нових функцій до туристичних об'єктів передбачає переобладнання та пепепланування певних просторів [1].

Праці другого напрямку присвячені аналізу досвіду практичних робіт з ревіталізації об'єктів меншої містобудівної шкали – комплексних архітектурних об'єктів, таких як палацово-паркових пам'яток [14]. Автором відзначається, що «ревіталізація намагається внести якнайменше змін в архітектурний образ комплексу, одночасно з поверненням йому первісного або наданням нового (найперспективнішого в даний час) функціонального призначення».

Як свідчить аналіз праць, ревіталізація (і певною мірою реновація) як напрямок дій щодо об'єктів культурної спадщини виходить далеко поза межі виклю-

чно наукової методології роботи з архітектурним і містобудівним середовищем, охоплюючи широкий спектр проблем соціального, інфраструктурного, економічного характеру. Така широка постановка проблеми вимушено розширює професійні рамки роботи з середовищем, акцентуючи питання його адаптації до сучасних потреб. А це неодмінно тягне за собою збільшення питомої ваги робіт з реконструкції, яка стає частиною інструментарію ревіталізації. Цей напрям актуалізується при розгляді об'єктів історичної промислової архітектури. Їх функціональна і технологічна анахронічність (попри архітектурну і містобудівну цінність) змушує шукати засоби адаптації для нових функцій, а відтак неодмінно тягне проведення реконструктивних заходів. Переважно для таких об'єктів дослідники застосовують нюансово відмінний термін – реновація, не ставлячи під сумнів основну мету – «оживлення» деградованих об'єктів.

Отже, через те, що праці про ревіталізацію не вповні відображають її зміст, було проаналізовано також приклади спорідненої за напрямком «реновації». Так, Швачка В.В. та Кисіль С.С. вважають, що реновація промислових будівель, які не функціонують – це засіб повернути споруді функціональність та естетичність [9]. Кисіль С.С. та Бармашина Л.М., зосереджуючи увагу на промислових спорудах, відмічають, що при реновації новостворені приміщення неодмінно отримують риси, пов'язані з формуванням виробничого простору, а саме: великі вікна, відкриті балки перекриттів, ферми тощо [2]. Сілогаєва В.В. вказує на те, що існує дві сучасні тенденції реновації знову ж таки промислових споруд: коворкінг (тобто гнучка організація спільного робочого простору

для спілкування і творчої взаємодії), апартamenti тимчасового проживання або соціальне житло [8].

Наразі ще не вдається теоретично розвести поняттєву базу ревіталізації, змістовно відділивши її від інших напрямків, оскільки спільна мета – повернення історичних об'єктів до суспільного життя та їх функціональна адаптація – диктує застосування широкого спектру засобів, які не вдається чітко виокремити як приналежні лише до одного напрямку робіт.

В якості прикладів проаналізуємо практичний досвід реалізації робіт з ревіталізації та реновації кількох об'єктів акцентуючи увагу на питомій вазі реконструктивних робіт та їх наслідках для збереження історичного вигляду об'єкту.

**Мета.** Розглянути та проаналізувати практичний досвід об'єктів ревіталізації та реновації, які показують приклади того, що мінімальне втручання в історичну субстанцію споруди може створити сучасний простір нової якості, який має нове призначення та життя.

**Основна частина.** Практика останніх десятиліть демонструє чимало прикладів функціональної адаптації історичних будівель і, зокрема, пам'яток архітектури та пам'яткових комплексів. Їх спектр є величезним і потребує наукового осмислення і аналізу з точки зору потреби вітчизняного суспільства у переосмисленні ролі історико-архітектурної спадщини в сучасному житті. В узагальненому вигляді можна говорити не лише про пам'ятки архітектури, але про весь спектр історичних будівель, які в той чи інший спосіб використовуються і включаються в сучасне міське середовище. Очевидно, що

аналіз такого знаного масиву об'єктів потребує визначення більш стислої задачі і виокремлення мети дослідження, а відтак – вибору кола об'єктів аналізу та критеріїв такого аналізу.

В наш час існує багато прикладів ревіталізації та реновації різних за призначенням споруд, які протягом якогось часу не функціонували, мали занедбаний стан та яким надали нову функцію та нове життя. Такими будівлями можуть бути: цивільні (музеї, школи, банки), промислово-господарські (фабрики, заводи, склади, трамвайні депо), оборонні (фортеці, замки,) сакральні (церкви, костьоли, кірхи, синагоги) тощо.

Для розгляду запропоновані та підібрані приклади як ревіталізації, так і реновації, оскільки ці поняття дуже близькі та пов'язані між собою.

**Manufaktura** – колишня бавовняна фабрика в Лодзі (Польща), збудована в 1877–1878 рр. архітектором Г. Маєвським (рис. 1), становить один з цікавих прикладів ревіталізації, де вдалося зберегти урбаністичний «дух місця», особливості історичної архітектури і водночас інтегрувати нову функцію. 1971 року комплекс, що складався з 22 об'єктів, деградованих і значною мірою зруйнованих [16] (рис. 2) відповідно до рішення Головного консерватора Польщі 1971 р., разом з прилеглим палацом фабриканта І. Познанського, який отримав назву «Лодзького Лувра», увійшов до переліку найцінніших промислових об'єктів міста. На території комплексу було проведено санацію: споруди, збудовані після 1930 р., які не мали історичної цінності, було розібрано, натомість всі цінні об'єкти реставровано (рис. 3, 4, 5). Завдяки гнучкому архітектурному рішення (лондонська архітек-

турна фірма Virgile & Stone спільно з ліонським архітектурним бюро Sud Architectes) та ефективній маркетинговій основі, об'єкт став прикладом реалізації концепції відновлення виробничого комплексу і його перепрофілювання для суспільно-культурної функції. Комплекс, що включає 300 концептуальних просторів, складається з розважального центру (з 15 кінозалами, кегльбаном, стіною для скелелазання), культурного центру (з музеєм історії міста, музеєм мистецтв, музеєм фабрики, а також міжнародним центром реклами моди), комплексом з 60 ресторанів та кав'ярень, автомобільного центру, ринком площею 3 гектари та паркінгом на 3500 машиномісць [16] (рис. 4).

Центральним об'єктом комплексу став чотиризірковий готель мережі Vienna International Hotels з найбільшим у Лодзі конференційним центром, розміщений в п'ятиповерховій будівлі з непотинькованої червоної цегли (рис. 4). Решта об'єктів споріднена з цією будівлею за архітектурним рішенням, що надає комплексу містобудівної і колористичної цілісності. Збереження загальної системи розміщення будівель та зовнішнього архітектурного образу фабрики стало можливим завдяки діяльності реставраторів. Натомість до організації внутрішніх просторів було застосовано шлях реновації: практично всі інтер'єри набули сучасної функції та вигляду (рис. 6, 7).

Manufactura стала основним культурним об'єктом колись значного промислового міста Лодзі, репрезентуючи сміливий і успішний шлях адаптації масштабного промислового району до нових суспільно-культурних потреб.

*Музей Орсе (Musée d'Orsay)* є другим найпопулярнішим музеєм Парижу, відкритим наприкінці 1986 р. у будівлі колишнього вокзалу (Gare d'Orsay), в якому було здійснено ревіталізацію. Архітектура вокзалу, збудованого на набережній Сени за проектом Віктора Лалу (Victor Laloux) у 1900 р. в стилі боз-арт (beaux-arts), поєднувала риси італійського ренесансу і французького бароко (рис. 8), втім вишукані архітектурні форми маскували унікальні на той час металеві конструкції великопрогінних ферм величезного залу-ангару над залізничними коліями (рис. 9), найпрогресивніше технічне оснащення та розкішний готель з бальним залом. Інтер'єри вокзалу прикрашали барельєфи, ліпнина й розписи, які не асоціювалися з індустріальним призначенням споруди (рис. 10). Втім, стрімкий розвиток залізничного транспорту виніс будівлі вирок: вона перестала задовольняти технічним вимогам. З 1939 р. вокзал обслуговував лише приміські поїзди, під час Другої світової війни в ньому розміщувався поштовий центр, а по війні його використовували як павільйон для кінозйомок. Згодом виникла ідея знести будівлю заради спорудження модернового готелю (рис. 11). Шедевр архітектури врятували компетентні чиновники Міністерства культури, які наполягли на присвоєнні будівлі статусу пам'ятки архітектури і передачі її у власність держави. Ідея перетворення індустріальної споруди на музей мистецтва XIX–XX століть виникла 1970 року, а через вісім років її втілили молоді архітектори П'єр Колбок, Рено Бардон і Жан-Поль Філіппон разом з італійським дизайнером інтер'єрів Гае Ауленті [10].





1



2



3



4



5



6



7

*Рис. 1. Мануфактура у Лодзі. Фото початку ХХ ст.*

*Рис. 2. Один із корпусів перед початком робіт з ревіталізації.*

*Рис. 3. Загальний вид комплексу, сучасне аерофото*

*Рис. 4. Головний будинок після реставрації.*

*Рис. 5. Об'єкти комплексу після реставрації.*

*Рис. 6. Інтер'єр залу після ревіталізації*

*Рис. 7. Транзитний простір сучасного інтер'єру*



Експозиція музею розмістилась під скляним склепінням у трьох штучно створених рівнях (рис. 12). Кожен з рівнів представляє роботи певних шкіл. У цокольному рівні було організовано експозицію скульптури 1840–1875 рр. (рис. 12), в бічних залах – роботи попередників імпресіоністів. Середній рівень було віддано для експозиції скульптури другої половини XIX ст. та картин натуралістів і символістів, верхній рівень – для мистецтва імпресіонізму і постімпресіонізму. На верхньому ярусі розмістилося кафе Самрана, на середньому ярусі – ресторан, заснований 1900 р., інтер'єр якого було збережено у первісному вигляді – з фресками, живописним плафоном на стелі, обрамленому позолоченою рамою та орнаментальними падугами [11] (рис. 9).

Парадоксально, але ідея ревіталізації вокзалу була закладена вже в його первісному архітектурному рішенні, щодо якого ще 1900 року влучно висловився французький художник Едуард Детайль: «Будівля вокзалу настільки прекрасна, що асоціюється з музеєм витончених мистецтв». Конфлікт між мистецькою формою і технічною функцією будівлі, що проявився вже невдовзі після введення її в експлуатацію, було знято через півстоліття: архітектурна вишуканість, яка свого часу врятувала вокзал від руйнації, стала сполучною ланкою між його новою музейною функцією і адаптацією внутрішнього простору, що вимагала порівняно незначних тактовних новацій, які не порушили мистецького образу і лише незначно змінили сприйняття пропорцій головного залу. Такий підхід можна вважати цілком виправданим з огляду на незаперечні переваги концепції пристосування зі збереженням первісних форм та конструктивної структури, металевих опор та ферм склепіння, великих аркових вікон, а також мистецького оздоблення. Сучасні технологічні новації (вентиляція,

гідроізоляція, освітлення та акустика), штучне поярусне членування залу для організації експозиції вписуються в загальну композицію та геометрію споруди; стримана кольорова гамма в теплих тонах є органічною з первісним образом будівлі та її музейною функцією.

*Новий музей в Берліні* є ще одним прикладом реновації будівлі без зміни первісної функції. Музей історії, збудований 1841–1859 рр. у стилі неокласицизму за проектом Ф.Штюлера на Берлінському музейному острові (рис. 15), був зруйнований під час Другої світової війни разом з Гліптотекою і Старою пінакотекою. Музей простояв у руїнах аж до 1980-х р (рис. 18), коли було розпочато його реставрацію [14].

Але після падіння Берлінського муру 1986 р. роботи було призупинено і відновлено лише 1997 р. під керівництвом англійського архітектора А. Чіпперфілда [12], який відновив зруйновану частину будівлі, втім у дусі сучасного архітектурного мінімалізму (рис. 16, 17, 20), трактуючи відбудовану частину як компенсацію втраченого об'єму; при цьому деякі автентичні елементи архітектор зумисне залишив пошкодженими [19] (рис. 19). Роботи з відновлення Нового музею кваліфікують і як реставрацію, і як реконструкцію, а іноді – як реновацію.

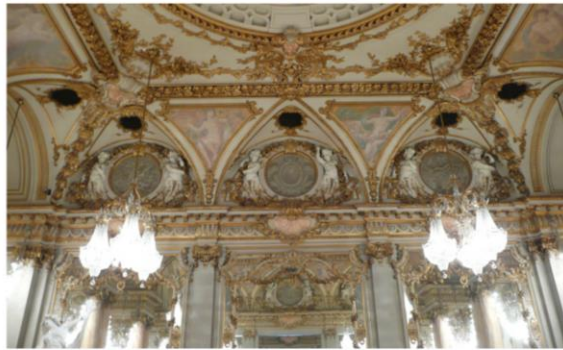
Музей, повністю повторюючи первісний абрис в плані та об'ємному рішенні, складається з двох симетричних частин: збереженої і відновленої на засадах реставрації, та втраченої і відновленої зі збереженням висоти, поярусних членувань, кольору стін, а також ритму вікон (рис. 15). Натомість фактура стін нового об'єму, а також повна відсутність декору наводить на аналогію з реставраційним принципом анастілозу, коли втрачені елементи споруди відновлюються у відповідності з автентичним об'ємом і формою, але у спрощеній версії.



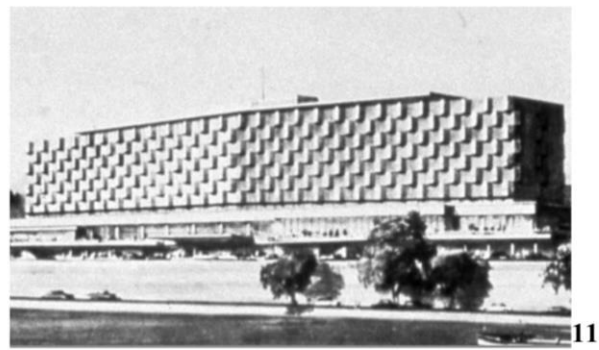
8



9



10



11



12



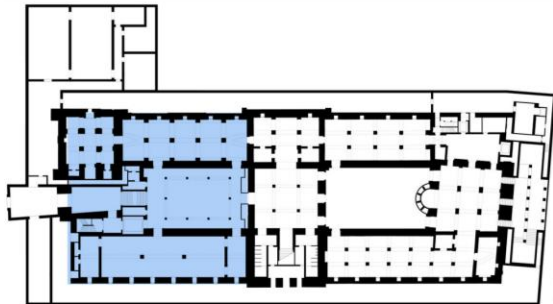
13



14

- Рис. 8. Вокзал Орсе в Парижі, архітектор Віктор Лалу*  
*Рис. 9. Зал-ангар над залізничними коліями. Фото поч. XX ст.*  
*Рис. 10. Інтер'єр вокзалу. Плафон стелі*  
*Рис. 11. Проект готелю, що передбачав знесення вокзалу*  
*Рис. 12. Три рівні виставкового залу після ревіталізації*  
*Рис. 13. Експозиція скульптури в нижньому рівні виставкового залу*  
*Рис. 14. Ресторан, збережений в первісному вигляді*





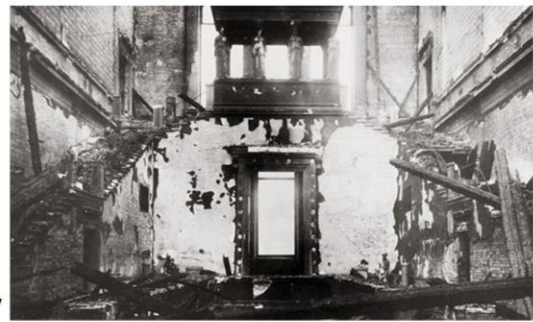
15



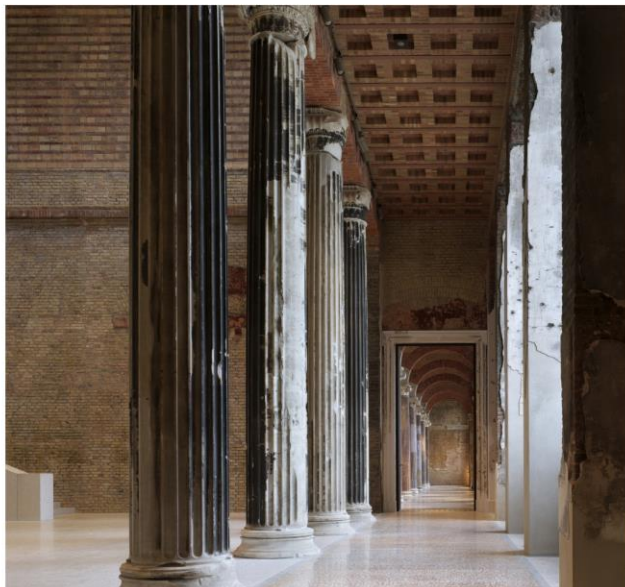
16



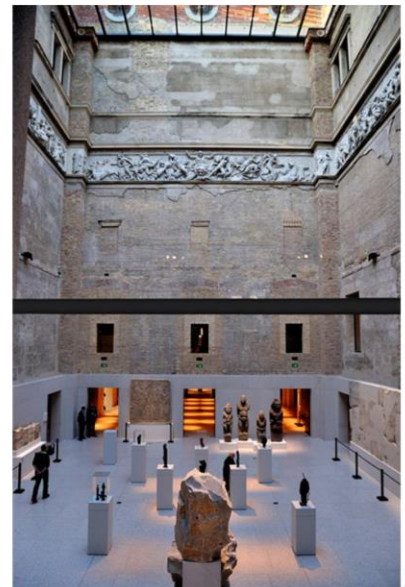
17



18



19



20

Рис. 15. Музей історії на Берлінському музейному острові. Сучасний вигляд, план.

Синім кольором позначено відбудовану частину

Рис. 16. Атріум автентичної частини після реставрації

Рис. 17. Головний вестибюль після реновації

Рис. 18. Головний вестибюль до реновації

Рис. 19. Ушкоджені елементи в сучасному інтер'єрі музею

Рис. 20. Атріум відбудованої частини

З відстані ця різниця залишається непоміченою, і лише зблизька дає уявлення про масштаби втрат. Стіни внутрішніх дворів музею, накритих скляними ліхтарями, не потиньковано; в багатьох місцях залишено сліди руйнацій, що створює «патину часу», підсилюючи враження від творів стародавнього мистецтва.

Контрастне застосування лаконічних білих бетонних сходів і порталів, які здалеку асоціювалися з єгипетськими палацами, надає внутрішньому простору специфічного настрою безперервності часу, де стародавнє і сучасне мистецтво опиняються поряд у цілісному ансамблі (рис. 18). Таке архітектурне рішення було піддано критиці переважно представниками традиційної школи реставрації через відхід від первісного архітектурного рішення Ф.Штюлера. Втім, загальний образ музею, еспозицію якого було присвячено стародавньому мистецтву, несподівано виявився несуперечливим тематиці експозиції, створюючи для неї нейтральне тло.

Попри те, що фасад та інтер'єр споруди зазнали змін, первісні мармурові сходи було замінено бетонними, а дах було завершено скляним купольним ліхтарем, будівля зберігала ауру автентичності.

Саме контраст простоти сучасних форм в поєднанні з складними формами музейних предметів, що не перенасичують інтер'єр, залишаючи багато вільного простору (рис. 20), справляють сильне враження саме на користь експозиції.

Відкриваючи музей 2009 року, канцлер Німеччини Ангела Меркель назвала музей «вражаючим та екстраординарним».

**Національний морський музей в Амстердамі** знаходиться в будівлі колишнього морського складу, збудованого у 1656 р. В портовому доці прямо на

воді Даніелем Сталпиртом. Будівлі, зведеній на квадратному плані з внутрішнім двором, пощастило зберегти зовнішній вигляд практично без ушкоджень (рис. 21).

У 2011 р. квадратний двір було перекрито просторовою конструкцією скляного купола за проектом бельгійської архітектурної агенції Ney & Partners (рис. 22); це дозволило використовувати двір для проведення різних тематичних заходів.

Подальші роботи було виконано архітектурним бюро Dok Architecten. Їх можна класифікувати як реставрацію з елементами ревіталізації, метою якої стало пристосування збереженої історичної структури будівлі до сучасних вимог організації музейно-експозиційних просторів (рис. 23).

На фасадах споруди було проведено класичну реставрацію, натомість в інтер'єрах, які в основі було збережено в історичних формах і матеріалах, було введено нейтральні мінімалістичні функціональні доповнення – підлоги, технологічне обладнання, меблі, сходи, в яких було дотримано тактовної колористики і нейтральної фактури (рис. 24–27).

Застосований у Національному морському музеї Амстердама підхід можна вважати цілком доречним для продовження активного життя і використання пам'ятки.

Він свідчить, що за умови значного відсотку збереженої історичної матеріальної структури навіть незначні дизайнерські доповнення сучасними елементами можуть істотно оновити та осучаснити будівлю без порушення засад збереження спадщини.

Розглянуті приклади сприймаються як позитивне досягнення у ревіталізації пам'яток архітектури попри очевидні порушення жорстких реставраційних вимог. У разі якщо б історичні будівлі залишилися поза

сучасним соціальним контекстом, деякі з них не мали би шансів на збереження.

Отже, постає закономірне питання: чому надати перевагу – неодмінному дотриманню пуристичних засад реставрації, не поступаючись науковими методиками, і, можливо, втратити об'єкти через те, що в сучасному соціумі вони не знайдуть використання, чи нехтуючи певними жорсткими вимогами зберегти значну частину спадщини, застосовуючи гнучкі форми роботи з архітектурою та середовищем.

Наступні приклади ще більш загострюють це питання, оскільки показують, що збереження різних фрагментів історичних будівель (в тому числі пам'яток) можливе лише за умови свідомого відступу від класичних засад консервації і реставрації.

Іншими словами, альтернативою тому, що в реставраційній практиці називається «тривала руїна» є включення фрагментів пам'яток у відверто модерні об'єкти.

Сміливу реалізацію цього принципу демонструє один з музеїв Німеччини.

**Музей Моріцбург у м. Галле** (рис. 28) становить приклад мистецького музею, в якому застосовано поєднання автентичних залишків середньовічної пам'ятки та нової архітектури з істотним домінуванням нового образу (рис. 29). Музей розмістився в готичному замку, збудованому 1484–1503 рр. на плані неправильного прямокутника з наріжними круглими баштами. Замок тривалий час був резиденцією єпископів Магдебурзьких.

В архітектурі споруди прекрасно збереглися риси готики та Ренесансу (рис. 30); майстерно оздоблені інтер'єри прикрашали картини великих живописців, зокрема Лукаса Кранаха Старшого та Альбрехта Дюрера [17].

У XVII ст., під час Тридцятилітньої війни північне і західне крила зазнали руйнації, і до 2008 р. частина замку перебувала в стані тривалої руїни.

Архітектори з іспанського архітектурного бюро Nieto Sobejano Arquitectos, вирішуючи задачу розширення експозиційної площі і водночас створення сучасного образу музею, застосували сміливе і контроверсійне рішення, яке, як нам здається, не було продиктоване відсутністю можливості відновлення історичної пам'ятки; переважало прагнення створити новий образ музею (рис. 31–34).

Складність задачі полягала в тому, що всі збережені частини пам'ятки включили в об'єм споруди, залишивши їх в стані руїни (рис. 29, 32), без реставраційних доповнень.

Не менш складне технічне рішення стосувалося влаштування над зруйнованими мурами замку конструкції скляного даху у вигляді платформи, покриття якої пропускає природне світло, а водночас утримує конструкцію підвісної підлоги додаткового експозиційного ярусу (рис. 29, 33) [18].

Експозиційні зали нового об'єму було вирішено з застосуванням прийому сміливого контрасту форми, матеріалу, кольору і фактури автентичних і нових елементів (рис. 29, 30), не створюючи при цьому дисонансу з художньою експозицією, що дуже важливо.

Найбільш дискусійним є включення до архітектурного ансамблю замку нового об'єму вертикальної комунікації заввишки 25 м, зведеного на місці зруйнованої круглої наріжної башти, вирішеного в співзвучних з дахом бруталних формах неправильної геометрії і в ідентичному матеріалі (рис. 33), а також «порталу» центрального входу (рис. 32)

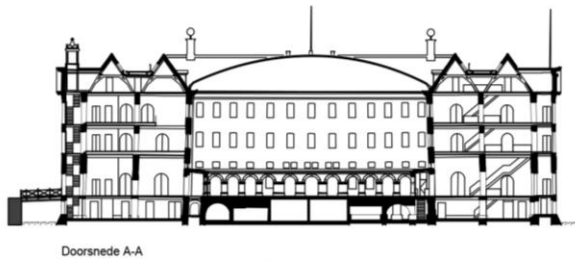




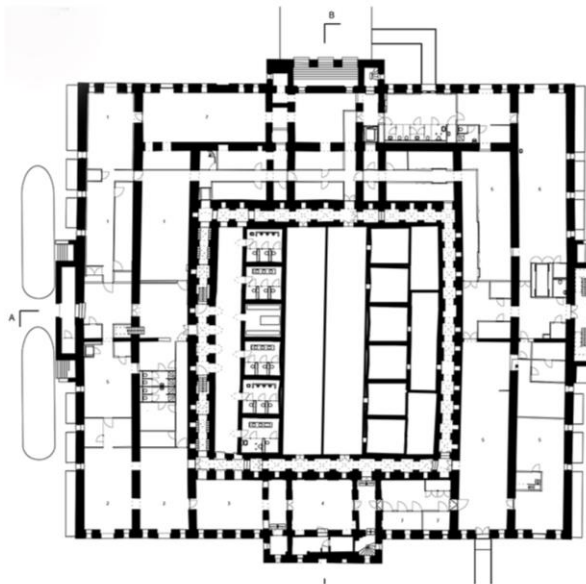
21



22



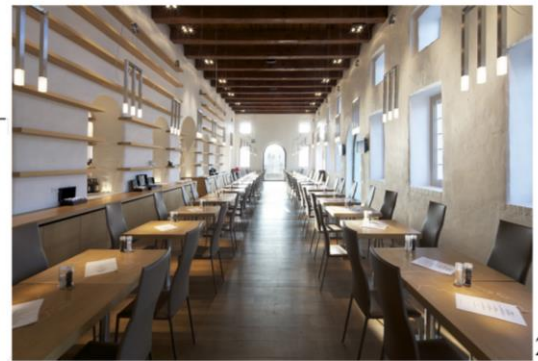
Doorsnede A-A



23



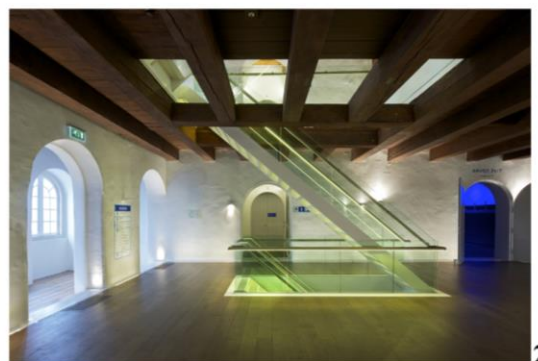
24



25



26



27

Рис. 21. Морський музей в Амстердамі. Загальний вигляд

Рис. 22. Внутрішній двір музею з новим світловим ліхтарем

Рис. 23. Переріз і план музею

Рис. 24 Вестибюль музею після реставрації

Рис. 25. Приміщення для коворкінгу після реставрації

Рис. 26. Туалет з елементами сучасного дизайну

Рис. 27. Транзитний простір музею після реставрації з елементами сучасного дизайну





28



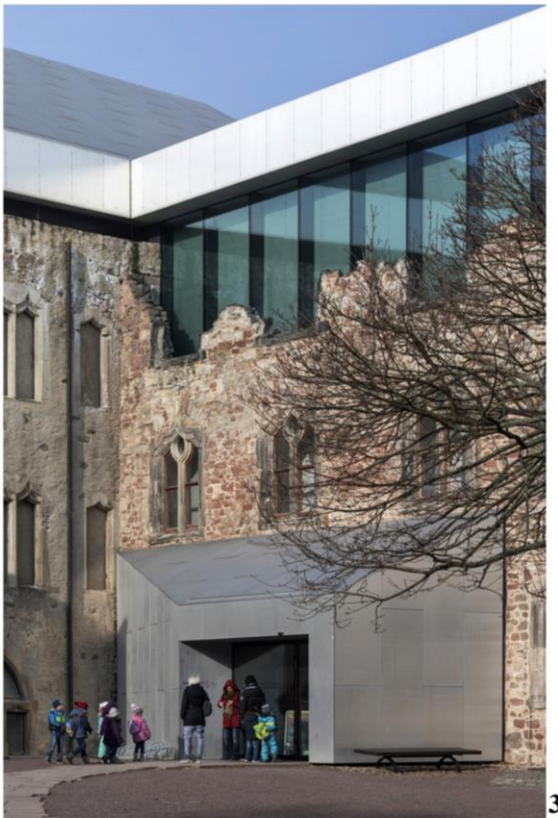
29



30



31



32



33



34

Рис. 28. Музей Моріцбург у м. Галле. Сучасний вигляд

Рис. 29. Головний фасад музею

Рис. 30. Автентичні інтер'єри замку

Рис. 31. Новий об'єм, прибудований замість втраченої наріжної башти

Рис. 32. Вхідна група, вирішена в сучасних формах

Рис. 33. Дизайнерське рішення виставкового залу з платформою стелі

Рис. 34. Дизайн виставкового залу

Приклад подібних рішень не поодинокий, при цьому спектр підходів є дуже різним.

**Кайша Форум у Мадриді.** Сміливим, безкомпромисним, суперрадикальним, але, поза сумнівом, унікальним прикладом залишається реновація (а, можливо, скоріше реконструкція; термін ревіталізація тут вже недоречний) електростанції, збудованої 1900 р. за проектом І. Карраско і Енсіна – одного з небагатьох збережених у Мадриді взірців старої індустриальної архітектури (рис. 35, 36). Швейцарські архітектори Жак Герцог і П'єр де Мерон перетворили споруду на супермодерний Центр сучасного мистецтва, відкритого 2008 р. королем Іспанії Хуаном Карлосом [15]. При повністю збережених і відреставрованих фасадах споруди сучасна надбудова над нею, покрита перфорованими залізом із іржею та «ветикальний сад» з 15000 рослин на глухій площині фасаду сусіднього будинку створили неповторний об'єкт, що повністю відповідає його модерному призначенню. Складна інженерна частина проекту, що передбачала виїмку з-під споруди частини автентичного фундаменту, переслідувала мету створення ілюзії будинку, що «завис» над землею (рис. 37, 38). Інтер'єри будівлі було вирішено в стилі «хай-тек» (рис. 39, 40).

В цій унікальній роботі ефект значною мірою досягається за рахунок фактури матеріалів і оздоблення поверхонь. За відсутності перфекційної якості, включно з живим вертикальним садом, який систематично оновлюється (рис. 35), вся ідея могла бути зведена нанівець. Роботу було відзначено Пріцкерівською премією, журі якої назвало авторів «найвіртуознішими архітекторами сучасної історії» [13].

Відсоток збережених автентичних частин пам'яток, до яких застосовуються підходи реновації, може бути зовсім незначним, як, приміром, у **дісцезіальному музеї Кольна «Columba»** (рис. 41), де сучасна будівля включила в свій масив руїни церкви, що експонуються на фасадах та в інтер'єрі музею. В цьому випадку, однак, цілісна реставрація була вкрай проблематичною, а фрагментарна означала би збереження тривалої руїни в міському середовищі, що, як показує практика, є складною і естетично сумнівною задачею.

**Висновки.** Усі розглянуті об'єкти, на яких було проведено роботи з ревіталізації (реновації), попри різний відсоток збереженості автентичних частин пам'яток і міри «гармонійності» поєднання історичної і сучасної субстанції, споріднює один принцип: ці будівлі монофункційні й підпорядковані єдиній, хоч, можливо спірній, художньо-дизайнерській концепції.

Спірність концепцій окремих об'єктів у певному сенсі можна зарахувати до негативного боку явища ревіталізації-реновації.

Втім, професійна спільнота наразі ще не виробила як загальноприйнятної альтернативи збереженню зруйнованих об'єктів, так і методичних засад і підходів до такого виду робіт, а також принципів їх наукової оцінки. Наразі оцінка відбувається переважно на емоційному рівні, що є характерним для об'єктів сучасної архітектури й мистецтва і недостатнім для об'єктів культурної спадщини.

Особливо слід відзначити якість виконання робіт з ревіталізації/реновації, від якої, як показує практика, значною мірою залежить естетичний ефект. Усі розглянуті приклади демонструють надзвичайно високий технологічний

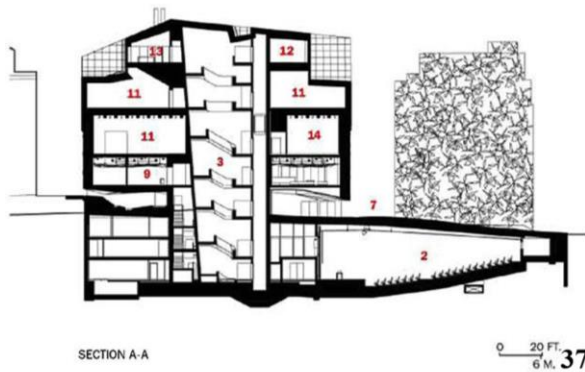




35



36



SECTION A-A

0 20 FT.  
6 M. 37



38



39



40



41

Рис. 35. Кайша Форум у Мадриді. Загальний вигляд з вертикальним садом на стіні сусіднього будинку

Рис. 36. Сполучення автентичного і модерного об'ємів Центру сучасного мистецтва

Рис. 37. Кайша Форум. Переріз

Рис. 38. Транзитний простір під будинком

Рис. 39. Кайша Форум. Сходи в інтер'єрі

Рис. 40. Кайша Форум. Виставковий зал

Рис. 41. Дієцеаальний музей Кьольна «Солімба» з включеними в об'єм автентичними руїнами церкви

рівень будівельних робіт та високу якість застосованих сучасних матеріалів, які при мінімалістичному архітектурному рішенні створюють переконливий образ.

Позитивним моментом є те, що історичні об'єкти, на яких було проведено роботи з ревіталізації, в той чи інший спосіб було збережено, чого не завжди гарантує нескінченне очікування зруйнованими пам'ятками щасливої долі у вигляді повноцінної реставрації (яка до того ж не завжди є можливою). Значна частина подібних об'єктів просто фізично зникає через саморуйнацію.

Отже, наразі ще важко провести чітку межу між явищами, які можна зарахувати до ревіталізації або ж реновації. Для цього необхідно провести аналіз значно більшого числа об'єктів різного масштабу, функцій, історико-архітектурної значущості тощо. Практика показує, що як і у випадку реставрації, коли до різних частин пам'ятки можуть застосовуватися різні методичні підходи в залежності від ступеня збереженості і дослідженості, так і у випадку поєднання історичної і сучасної субстанції, грань між «ревіталізацією» (оживленням) і «реновацією» (оновленням) є невловимою. Оскільки й надалі методичний конфлікт між статусом пам'ятки та мірою дозволених законодавством України втручань у її субстанцію залишається невирішеним, професійний аналіз виконаних в різних країнах подібних робіт є необхідним і становить важливу задачу майбутнього.

#### Література

1. *Бернацька І.* Управління ревіталізацією туристичних об'єктів як інструментом залучення іноземних інвестицій / І. Бернацька, О. Брух, М. Погорецький. // Львівський національний аграрний університет. – 2017. – С. 58–59.

2. *Кисіль С. С.* Аналіз формування інтер'єрів промислових будівель, що не використовуються за основним функціональним призначенням та були піддані реновації / С. С. Кисіль, Л. М. Бармашина. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2011. – №26. – С. 308.

3. *Полутренко У. Б.* Ревіталізація палацово-замкових комплексів як один із методів збереження пам'яток архітектури / У. Б. Полутренко. // Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. – 2014. – С. 1–2.

4. *Рибчинський О.В.* Місцева громада та збереження спадщини в контексті ревіталізації ринкових площ історичних міст України. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. - Київ: КНУБА, 2016. - № 42. – С. 120-126.

5. *Рибчинський О.В.* Програма та проектні складові ревіталізації ринкових площ історичних міст України. // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2016. - № 59. – С. 381-389.

6. *Рибчинський О.В.* Ресурси ревіталізації ринкових площ історичних міст України. // Наша спадщина. Науково-популярний журнал. - Львів: Растр-7, 2015. - Випуск 4(6). – С.12-16.

7. *Рибчинський О.В.* Стратегії ревіталізації архітектурних ансамблів ринкових площ історичних міст Західної України. //Архітектурний вісник КНУБА. - Київ: КНУБА, 2015. – Вип 7. – С. 265–272.

8. *Сілогаєва В. В.* Нове життя інтер'єрів бездіяльних промислових будівель / В. В. Сілогаєва. // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2014. – №37. – С. 269.

9. *Швачка В. В.* Реновація інтер'єрів нефункціонуючих промислових споруд під виставково-експозиційну функцію / В. В. Швачка, С. С. Кисіль. // Київський національний університет технологій та дизайну. – С. 434.

10. *Д'Орсэ:* от вокзала к музею. Часть 1 [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу:

<https://artifex.ru/%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0/%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8D-%D0%BE%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B0-%D0%BA-D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D1%8E-%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C-1/>



11. *Д'Орсе: от вокзала к музею. Часть 2* [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://artifex.ru/%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8D-%D0%BE%D1%82-%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B0-%D0%BA-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D1%8E-D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C-2/>.
12. *A rebirth in Berlin* [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2009/mar/16/neues-museum-berlin>.
13. *CAIXAFORUM*. В центре искусств в Мадриде смешан добротный архитектурный коктейль [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <https://archi.ru/press/world/6887/caixaforum-v-centre-iskusstv-v-madride-smeshan-dobrotnyi-arhitekturnyi-kokteil>.
14. *Das schönste Museum der Welt* Das zweite Leben des Neuen Museums in Berlin [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://stadtrandnotiz.de/2015/06/02/neues-museum/>.
15. *HERZOG & DE MEURON CAIXA FORUM MADRID* [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://divisare.com/projects/370386-herzog-de-meuron-simon-garcia-arqfoto-caixa-forum-madrid>.
16. *Historia łódzkiej Manufaktury* – od przetwórstwa bawełny po jedno z największych centrów handlowych w Polsce [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://magnifier.pl/manufaktura-lodz-historia/>.
17. *Moritzburg Museum Extension by Nieto Sobejano Arquitectos* [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dezeen.com/2011/06/17/moritzburg-museum-extension-by-nieto-sobejano-arquitectos/>.
18. *Moritzburg Museum Extension*, Галле, Германия [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: [http://www.redeveloper.ru/redeveloperskie-proekty/realise\\_actual/moritzburg-museum-extension-halle-germany/](http://www.redeveloper.ru/redeveloperskie-proekty/realise_actual/moritzburg-museum-extension-halle-germany/).
19. *Nowe Muzeum w Berlinie* [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/56,35771,19480903,2011-nowe-muzeum-w-berlinie,,11.html?disableRedirects=true>.

20. *Ustawa o rewitalizacji a ochrona zabytków – dwa światy czy efekt synergii?* [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.tonz.org.pl/lodz/2282/ustawa-o-rewitalizacji-a-ochrona-zabytkow-dwa-swiaty-czy-efekt-synergii>.

## References

1. *Bernatska I.* Upravlennia revitalizatsiieiu turystychnykh ob'ektiv yak instrumentom zaluchennia inozemnykh investytsii / I. Bernatska, O. Brukh, M. Pohoretskyi. // *Lvivskyi natsionalnyi ahraryni universytet*. – 2017. – S. 58–59.
2. *Kysil S. S.* Analiz formuvannia interieriv promyslovykh budivel, shcho ne vykorystovuiutsia za osnovnym funktsionalnym pryznachenniam ta byly pidhani renovatsii / S. S. Kysil, L. M. Barmashyna. // *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*. – 2011. - №26. – S. 308.
3. *Polutrenko U. B.* Revitalizatsiia palatsovo-zamkovykh kompleksiv yak odyin iz metodiv zberezhennia pamiatok arkhitektury / U. B. Polutrenko. // *Ivano-Frankivskyi natsionalnyi tekhnichniy universytet nafty i hazu*. – 2014. – S. 1–2.
4. *Rybchynskyi O.V.* Mistseva hromada ta zberezhennia spadshchyny v konteksti revitalizatsii rynkovykh ploshch istorychnykh mist Ukrainy. // *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*. - Kyiv: KNUBA, 2016. - № 42. – S. 120-126.
5. *Rybchynskyi O.V.* Prohrama ta proektni skladovi revitalizatsii rynkovykh ploshch istorychnykh mist Ukrainy. // *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*. – Kyiv: KNUBA, 2016. - № 59. – S. 381-389.
6. *Rybchynskyi O.V.* Resursy revitalizatsii rynkovykh ploshch istorychnykh mist Ukrainy. // *Nasha spadshchyna. Naukovo-populiarnyi zhurnal*. - Lviv: Rastr-7, 2015. - Vypusk 4(6). – S.12-16.
7. *Rybchynskyi O.V.* Stratehii revitalizatsii arkhitekturnykh ansambliv rynkovykh ploshchi istorychnykh mist Zakhidnoi Ukrainy. // *Arkhitekturnyivisnyk KNUBA*. - Kyiv: KNUBA, 2015. – Vyp 7. – S. 265–272.
8. *Silohaieva V. V.* Nove zhyttia interieriv bezdiialnykh promyslovykh budivel / V. V. Silohaieva. // *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*. – 2014. – №37. – S. 269.
9. *Shvachka V. V.* Renovatsiia interieriv nefunktsionuiuchykh promyslovykh sporud pid

vystavkovo-ekspozytsiinu funktsiui / V. V. Shvachka, S. S. Kysil. // Kyivskiy natsionalnyi universytet tekhnolohii ta dyzainu. – S. 434.

10. *DOrsə: ot vokzala k muzeiu*. Chast 1 [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu do resursu: <https://artifex.ru/%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8D-%D0%BE%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B0-%D0%BA-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D1%8E-%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C-1/>.

11. *DOrsə: ot vokzala k muzeiu*. Chast 2 [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <https://artifex.ru/%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8D-%D0%BE%D1%82-%D0%B2%D0%BE%D0%BA%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B0-%D0%BA-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D1%8E-%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C-2/>.

12. *A rebirth in Berlin* [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2009/mar/16/neues-museum-berlin>.

13. *CAIXAFORUM*. V tsentre yskusstv v Madryde smeshan dobrotnyi arkhitekturnyi kokteil [Elektronnyi resurs]. – 2008. – Rezhym dostupu do resursu: <https://archi.ru/press/world/6887/caixaforum-v-centre-iskusstv-v-madride-smeshan-dobrotnyi-arhitekturnyi-kokteil>.

14. *Das schönste Museum der Welt Das zweite Leben des Neuen Museums in Berlin* [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <https://stadtrandnotiz.de/2015/06/02/neues-museum/>.

15. *HERZOG & DE MEURON CAIXA FORUM MADRID* [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <https://divisare.com/projects/370386-herzog-de-meuron-simon-garcia-arqfoto-caixa-forum-madrid>.

16. *Historia Łódzkiej Manufaktury – od przetwórstwa bawełny po jedno z największych centrów handlowych w Polsce* [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <https://magnifier.pl/manufaktura-lodz-historia/>.

17. *Moritzburg Museum Extension by Nieto Sobejano Arquitectos* [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu:

<https://www.dezeen.com/2011/06/17/moritzburg-museum-extension-by-nieto-sobejano-arquitectos/>.

18. *Moritzburg Museum Extension, Halle, Hermania* [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu do resursu: [http://www.redeveloper.ru/redeveloperskie-proekty/realise\\_actual/moritzburg-museum-extension-halle-germany/](http://www.redeveloper.ru/redeveloperskie-proekty/realise_actual/moritzburg-museum-extension-halle-germany/).

19. *Nowe Muzeum w Berlinie* [Elektronnyi resurs]. – 2011. – Rezhym dostupu do resursu: <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/56,35771,19480903,2011-nowe-muzeum-w-berlinie,,11.html?disableRedirects=true>.

20. *Ustawa o rewitalizacji a ochrona zabytków – dwa światy czy efekt synergii?* [Elektronnyi resurs]. – 2015. – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.tonz.org.pl/lodz/2282/ustawa-o-rewitalizacji-a-ochrona-zabytkow-dwa-swiaty-czy-efekt-synergii>.

Аннотация:

**А.О.Пламеницкая, Л.Р.Гнатюк, И.Гуменюк. Методические подходы к оживлению и реновации исторических зданий (анализ опыта).**

В статье анализируются понятия «ревитализация» и «реновация» в контексте сохранения исторических зданий и памятников архитектуры. Констатируется отсутствие профессиональных нормативов и понятийная размытость терминов «ревитализация» и «реновация» вследствие неопределенности их методических основ. Этими же причинами объясняется синонимично использования параллельных терминов (реабилитация, регенерация, ревалоризация, реституция), сущность которых размытой. Причиной этого явления является поиск возможностей осовременивания объектов наследия и приспособления их к общественным потребностям путем расширения спектра профессиональных методик, которые бы предусматривали применение к деградированным памятникам архитектуры действий широкого спектра, чем требует реставрация и фор-

мировали методические подходы к такому виду работ.

Системные теоретические исследования по этому предмету отсутствуют. Отдельные работы тоже не дают ответа на поставленный вопрос. Поэтому рассматривается практический опыт работ по ревитализации и реновации в Польше (Мануфактура в Лодзи), Франции (музей Орсе в Париже), Голландии (Национальный музей в Амстердаме), Германии (Новый музей в Берлине, музей Морицбург в Галле, диоцезиальный музей в Кельне), Испании (Кайша Форум в Мадриде), который демонстрирует родственные подходы, а иногда спорные концепции. Рассматриваемые объекты относятся к тем, что положительно восприняты обществом. Их роднит монофункция (музеи), которая позволила применить единый концептуальный принцип для ревитализации (реновации) объектов. Убедительность их образа в значительной мере обусловлена высоким качеством современных материалов и выполнением работ на самом высоком технологическом уровне. Акцентируется необходимость научного анализа широкого круга типологически различных объектов с целью профессиональной рефлексии, обобщения методических подходов и выработки законодательных принципов.

Ключевые слова: ревитализация, реновация, исторические здания, памятники.

Abstract

**O.Plamenytska, L.Gnatiuk, I.Gumeniuk. Methodical approaches to revitalization and renovation of historical buildings (analysis of experience).**

The article discusses the terms “revitalization” and “renovation” in the context of preserving historical buildings and architectural monuments. It states that the professional standards for the terms “revitalization” and “renovation” are absent and conceptually blurred due to the uncertainty in their method-

ological principles. The same reasons explain the synonymous use of parallel terms (rehabilitation, regeneration, revalorization, restitution), the essence of which is vague. The reason for this phenomenon is the search of possibilities to modernize the heritage sites and adapt them to the public needs by expanding the range of professional methods which would involve applying to the degraded architectural monuments the actions of a broader range than the restoration requires, and which would form methodological approaches for such type of work.

Systematic theoretical researches of this subject are absent. Separate works do not provide an answer to this question either. Therefore the article views the practical experience in the field of revitalization and renovation in Poland (Manufaktura in Łódź), France (Musée d'Orsay in Paris), Netherlands (National Museum in Amsterdam), Germany (Neues Museum in Berlin, Moritzburg Museum in Halle, diocesan museum in Cologne), Spain (CaixaForum in Madrid), which demonstrates related approaches and sometimes controversial concepts. The mentioned objects are those that were positively accepted by the society. They are united by the monofunction (museums), which allowed to apply a single conceptual principle for the revitalization (renovation) of objects. The credibility of their image is largely caused by the high quality of modern materials and the execution of work at the highest technological level. The article emphasizes the need for scientific analysis of a wider range of typologically different objects for the purpose of professional reflection, generalization of methodological approaches and development of legislative principles.

Keywords: revitalization, renovation, historical buildings, monuments.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2019 р  
Стаття прийнята до друку 12.11.2019 р.